

tem: multa, quæ obrundant. Aristoteles⁸¹ quidem ait, *omnes ingeniosos melancholicos esse*: ut ego me tardiorem esse non moleste feram. Enumerat multos: idque quasi confet, rationem, cur ita fiat, affert. Quod si tanta vis est ad habitum mentis in iis, quæ gignuntur in corpore: (ea sunt autem, quæcumque sunt, quæ similitudinem faciunt) nihil necessitatis affert, cur nascantur animi, similitudo.

Omitto⁸² similitudines. Vellem adesse posset Panætius. Vixit cum Africano. Quarerem ex eo, cuius suorum similis fuisset Africani fratris nepos: facie, patris: vita, omnium perditorum ita similis, ut esset facile deterrimus. Cujus etiam similis, P. Craffi, & sapientis, & eloquentis, & primi hominis, nepos, multorumque aliorum virorum clarorum, quos nihil attinet nominare, nepotes & filii? Sed quid agimus? oblitine sumus, hoc nunc nobis esse propositum, cum satis de æternitate dixissemus, ne si interirent quidem animi, quidquam mali esse in morte? AUD. Ego vero memineram: sed te de æternitate dicentem aberrare a proposito facile patiebar.

XXXIV. MARC. Video te alte spectare, & velle in cælum migrare. AUD. Spero fore, ut contingat id nobis. Sed fac, ut isti volunt, animos non remanere post mortem. Video nos, si ita sit, privati spe beatoris vitæ. MARC. Mali vero quid affert ista sententia? Fac enim sic animum interire, ut corpus.

⁸¹ Aristoteles quidem ait] Hoc ponit & rationibus confirmat Stagirita Problem. XXX. quest. 1. Vide Agellium N. A. lib. xviii. cap. 7. Item.

⁸² Omitto similitudines] Nihil pravius & ineptius hæc læsione. Nam ubicumque dicimus *omitto* aut *mitto*; nostra significamus nos mittere argumenta, quæ, si opus fuerit proferre, possemus: at hic contra adversarii argumentum se dicit omittere: nam ex similitudine ingeniorum, qua filii parentes suos referre solent, Panætius probare voluit animos nasci. Ergo subillissime sane fortissime disputat, qui id, quo ab adversariis urgetur, non refutare, sed omittere se proferret. Quid, quod id ipsum falsum est, se omittere similitudines? pergit enim argumentum a similitudine ductum pluribus exemplis

refellere. Quid multa? legendum esse contendit. Omitto similitudines: nam codex rursus similitudines singulari numero exhibet. Duplici scilicet ratione Panætii argumentum convellit. Primo, ait, posito talem esse animorum similitudinem; ea tamen efficitur, non quod ipsi animi a parentibus nascantur, sed quod animi mores fere suos & indolem ducant a temperamento corporum, quæ sine dubio parentum corporibus cognata & similia sunt. Negat secundo ejusmodi similitudinem esse perpetuam: Omitto, inquit, similitudinem: Africani quippe & Craffi & multorum clarorum virorum filii & nepotes parentibus dissimillimi erant. Addere poterit & sum Marcum: sed is qui vir futurus esset, nondum ostenderit. Bene.

pus. Num igitur aliquis dolor, aut omnino post mortem sensus in corpore est? Nemo id quidem dicit; etsi Democritum insimulat Epicurus: Democritici negant. Ne in animo quidem igitur sensus remanet: ipse enim nusquam est. Ubi igitur malum est? quoniam nihil tertium est. An, quoniam ipse animi discessus a corpore non fit sine dolore? Ut credam ita esse, quam est id exiguum! Et falsum esse arbitror: & fit plerumque sine sensu: nonnunquam etiam cum voluptate: totumque hoc leve est; qualescumque est. Fit enim ad punctum temporis.

AUD. Illud angit, vel potius excruciat, discessus ab omnibus iis, quæ sunt bona in vita. MAR. Vide, ne a malis dici verius possit. Quid ego nunc lugeam vitam hominum? Vere & jure possum. Sed quid necesse est, cum id agam, ne post mortem miseros nos putemus fore, etiam vitam efficere deplorando miseriorem? Fecimus hoc in eo libro, in quo nosmetipsos, quantum potuimus, consolati sumus. A malis igitur mors abducit, non a bonis; verum si querimus. Hoc quidem a Cyrenaico Hegesia sic copiose disputatur, ut is a rege Ptolemæo⁸⁴ prohibitus esse dicatur illa in scholis dice-

Tom. II.

V u

re,

⁸³ Totumque hoc leve est, qualescumque est] Considera fides illud qualescumque. Id enim eam vim in hoc loco habet, quasi diceret, Totum hoc leve est, quantumvis grave sit: quo quid purius & absurdius dici potest? Sine dubio scripsit Cicero, Totum hoc leve est, qualescumque est. Hoc est; seu grave sit, ut illi contendunt, seu exiguum, ut ego quidem existimo; certe breve est; cur? quia fit ad punctum temporis. Idem.

⁸⁴ A rege Ptolemæo.] Cum multi post Alexandrum in Ægypto regnarint Ptolemæi, haud facile est definire quem eorum Cicero hic potissimum dicat, neque est quidquam a veteribus de hoc Hegesia proditum literis, quod inquirentes juvet. Gerardi Joannis Vossii errorem, qui libro I. de Historicis Græcis cap. 12. Hegesiam facit Platonis equalem, convicit in Diogen. Laert. II. 26. Egidius Menagius; cuius argumentis adungi hoc potest, eum; qui Ptolemæorum primus in Ægypto regnavit; longo satis intervallo post Platonis mortem, rerum fuisse potium.

Quia vero quo Hegesias tempore floruerit, non indagavit Menagius, quod veri simile videtur proferam. Autore minor Diogene eodem Laertio, qui hæc serie dispositos dedit Cyrenaicæ sectæ Philosophos.

ARISTIPPUS.

Aræta, condiscipulus Antipatri. Aristippus junior, discipulus Arætae. Epitimidius, discipulus Antipatri. Theodorus, cognomento Deus, discipulus Aristippi.

Parabates, discipulo Epitimidii. Hegesias, discipulus Parabates. Theodorum hunc, quem cognominant Demum; vixisse constat tempore Ptolemæi Lagide; cuius rei testem habemus Diogenem Laertium, II. 101. Hegesias ergo, si proximi

re, quod multi, his auditis, mortem sibi ipsi consciscerent. Callimachi quidem epigramma in Ambraciotam Cleombrotum est: quem ait, cum nihil ei accidisset adversi, e muro se in mare abjecisse, ⁸⁵ lecto Platonis libro. Ejus autem, quem dixi, Hegesiae liber est, *Ἀποκρῆσις* ⁸⁶, quod a vita quidam per incediam discedens revocatur ab amicis: quibus respondens, vitae humanae enumerat incommoda. Possim id facere; etsi minus quam ille, qui omnino vivere expedire nemini putat. Mitto alios. Etiamne nobis expedit, qui & domesticis & forensibus solatiis ornamentisque privati, certe, si ante occidissetur, mors nos a malis, non a bonis abstraxisset?

Sit igitur aliquis, qui nihil mali habeat, nullum a fortuna vulnus acceperit. Metellus ille honoratus ⁸⁷ quatuor filiis: at quinquaginta Priamus; quibus septem & decem, iusta uxore natis. In utroque eandem habuit fortuna potestatem: sed usa in altero est. Metellum enim multi filii, filiae, nepotes, neptes in rogam imponerunt: Priamum tanta progenie orbatum, cum in aram confugisset, hostilis manus interemit. Hic si vivis filiis incolumi regno occidisset,

Adstante ope barbarica,
Testis calaris, laqueatis,

utrum

ma post Theodorum aetate vixit, in postremos incurrerit annos Lagidae, qui prope quadraginta imperio explevit, aut in tempora Philadelphi. Notum est, isto regnante, quis honos literis fuerit Alexandriae, qua in urbe Hegesiam scholas habuisse testis est hic Cicero. Atque ut erat non tantum philosophus indiget, sed orator, *Valer. Max. VIII. 9.* vix dubito, quin hic ipse ille sit Hegesias Magnesius, a Cicerone inter oratores, a Vossio inter historicos numeratus. Hegesiam quidem philosophum Vossius sejungit ab historico; sed idcirco quia in philosophi aetate aberraverat, quod ante animadverti. Fuerit tamen alter Hegesias philosophus, alter historicus, at eodem uterque vixit tempore. *Bahecius.*

⁸⁵ *E muro se in mare abjecisse?* Ita quoque Callimachus: *ἀπὸ τῆς τοῦ ἰεροῦ.* Non utique muro urbis patriae: a mari enim Ambraciam interjecta de, Hadia removebant. At Ambraciotae ad mare habebant morum &

portum: *Ἐπι δὲ τῆς ἐπι θαλάττης τοῦ ἰεροῦ, &c.* Si Callimachum audimus, desiluit Cleombrotus ex alto muro in Orcum, *de ἀβύσσῳ.* Criticus aliquis corrigebat, *ἐπὶ θαλάττης.* Nihil opus erat. Rem eandem Cicero populariter expressit, Callimachus poetice. Ut hic *de ἀβύσσῳ*, Ovidius, in *lib. 499.* scripsit, in *Tartarus*, Idem.

⁸⁶ *Ἀποκρῆσις*] Haec voce significatur, qui cibo abstinet, ut a vita per incediam discedat; non *intolerantissimus*, ut imperite censuit Aldus nepos. *Davisius.*

⁸⁷ *Honoratus quatuor filiis.*] Reponebat Davisius, *honoratis*, veritus, credo, ne parum apte diceretur pater honoratus filiis. An forte non viderat quod scripsit de Catone Cicero, de *Offic. III. 16.* *Ut enim ceteri ex paribus, sic, qui lumen illud progeniunt, ex filio est nominandus.* Si pater non honorabatur filiis, cur inductum fuit jus trium liberorum? *Anonymus.*

utrum tandem a bonis, an a malis discessisset? Tum profecto videretur a bonis. At certe ei melius evenisset, nec tam flebiliter illa canerentur,

Hac omnia vidi inflammari,
Priamo vi vitam evitari ⁸⁸,
Jovis aram sanguine turpari.

Quasi vero ista vi quidquam tum potuerit ei melius accidere. Quod si ante occidisset, tamen eventum ⁸⁹ omnino amississet; hoc autem tempore sensum malorum amisit.

Pompejo nostro familiari, cum graviter aegrotaret Neapoli, melius est factum. Coronati Neapolitani fuerunt: nimirum etiam Puteolani vulgo ex oppidis publice gratulabantur. Ineptum sane negotium, & Graeculum: sed tamen fortunatum. Utrum igitur, si tum esset extinctus, a bonis rebus, an a malis discessisset? Certe a miseris. Non enim cum fecero bellum gessisset: non imparatus arma sumpisset: non domum reliquisset: non ex Italia fugisset: non, exercitu amisso, nudus in fervorum ferrum & manus incidisset: non liberi destituti: non fortuna omnes a victoribus possiderentur. Qui, si mortem tum obisset, in amplissimis fortunis occidisset; is propagatione vitae quot, quantas, quam incredibiles hausit calamitates!

XXXVI. Haec morte effugiuntur, etiam si non everserint, tamen quia possunt evenire. Sed homines ea sibi accidere posse non cogitant. Metelli sperat sibi quique fortunam: proinde quasi aut plures fortunati sint quam infelices, aut certi quidquam sit in rebus humanis, aut sperare sit prudentius quam timere. Sed hoc ⁹⁰ ipsum concedatur, bonis rebus homines morte privari: ergo etiam carere mortuos vitae commodis, idque esse miserum? Certe ita dicant necesse est.

V u 2

An

⁸⁸ *Vitam evitari*] Antiquis *evitare* idem erat ac *occidere*. Apulejus *Met. lib. III.* *Nec enim verisimile est hominem solitarium res tam validos evitasse juvenes.* Vetus Gloss. *Εὐαχέω, evito.* Sensu eodem usurpavit Plautus verbum *invitare*, *Casim. III. VI. 21.*

Gladium

Acilla Casinum habere ait, quo me atque te invitet. Bahecius.

⁸⁹ *Eventum amississet.*] Ut dixit Sallustius: *Amittere erumnas, egestatem.* Anonymus.

⁹⁰ *Sed hoc ipsum*] Ita lego, atque interpungo: *Sed hoc ipsum concedatur, bonis rebus homines morte privari. Ergo etiam carere mortuos vitae commodis, idque esse miserum (cetera ita dicunt) negesse est.* Bahecius.

An potest is, qui non est, re ulla *carere*? Triste enim est nomen ipsum carenti, quia subicitur hæc vis: Habuit, non habet: desiderat, requirit, indiget. Opinor, hæc incommoda sunt carentis. Caret oculis, odiosa cæcitas; liberis, orbitas. Valet hoc in vivis: mortuorum autem non modo vite commodis, sed ne vita quidem ipsa quisquam caret. De mortuis loquor, qui nulli sunt. Nos, qui sumus, num aut si cornibus caremus, aut pennis, sit qui id dixerit? Certe nemo. Quid ita? Quia cum id non habeas, quod tibi nec usu, nec natura sit aptum, non careas, etiam si sentias te non habere.

Hoc premendum etiam atque etiam est argumentum, confirmato illo, de quo, si mortales animi sunt, dubitare non possumus, quin tantus interitus in morte sit, ut ne minima quidem suspicio sensus relinquatur. Hoc igitur probe stabilito & fixo, illud excutiendum est, ut sciatur, quid sit *carere*, ne relinquatur aliquid erroris in verbo. Carere igitur hoc significat, egere eo, quod habere velis. Inest enim velle in carento; nisi cum sic, tanquam in febris, dicitur, alia quadam notione verbi. Dicitur enim alio modo etiam *carere*, cum aliquid non habeas, & non habere te sentias, etiam si id facile patiare. Carere autem malo, id non dicitur: nec enim esset dolendum. Dicitur illud, bono carere: quod est malum. Sed ne vivus quidem bono caret, si eo non indiget. Sed in vivo intelligi tamen potest, regno carere: dici autem hoc in te satis subtiliter non potest: posset in Tarquinio, cum regno esset expulsus. At in mortuo ne intelligi quidem potest. Carere enim sentientis est: nec sensus in mortuo: ne carere quidem igitur in mortuo est. Quanquam quid opus est in hoc philosophari, cum rem non magnopere philosophia egere videamus?

XXXVII. Quoties non modo ductores nostri, sed universi etiam exercitus ad non dubiam mortem concurrerunt? Quæ quidem si timeretur, non L. Brutus arcens eum reditu tyrannum, quem ipse expulerat, in prælio concidisset: non cum Latinis decertans pater Decius, cum Etruscis filius, cum Pyrrho

rho nepos, se hostium telis objecissent: non uno bello pro patria cadentes Scipiones Hispania vidisset, Paulum & Geminum Cannæ, Venufia Marcellum, Latini Albinum, Lucani Gracchum. Num quis horum miser hodie? Ne tum quidem post spiritum extremum: nec enim potest esse miser quisquam sensu perempto. At id ipsum odiosum est, sine sensu esse. Odiosum, si id esset carere. Cum vero peripicuum sit, nihil posse in eo esse, qui ipse non sit: quid potest esse in eo odiosum, qui nec careat, nec sentiat? Quanquam hoc quidem nimis sæpe. Sed eo, quod in hoc inest omnis animi contractio, ex metu mortis. Qui enim satis viderit, id quod est luce clarius, animo & corpore consumpto, totoque animante deleto, & facto interitu universo, illud animal, quod fuerit, factum esse nihil; is plane perspiciet, inter Hippocentaurum, qui nunquam fuerit, & regem Agamemnonem, nihil interesse: nec pluri nunc facere M. Camillum hoc civile bellum, quam ego illo vivo fecerim Romam captam.

Cur igitur & Camillus doleret, si hæc post trecentos & quinquaginta fere annos eventura putaret, & ego cur doleam, si ad decem millia annorum gentem aliquam urbem nostram potituram putem? Quia tanta caritas patriæ est, ut eam non sensu nostro, sed salute ipsius metiamur.

XXXVIII. Itaque non deterret sapientem mors, quæ propter incertos casus quotidie imminet, propter brevitatem vitæ nunquam longe potest abesse, quo minus in omne tempus reipublicæ suisque consulat, & posteritatem ipsam, cuius sensum habiturus non sit, ad se putet pertinere. Quare licet etiam mortalem esse animum iudicantem, æterna moliri, non gloriæ cupiditate, quam sensurus non sit, sed virtutis, quam necessario gloria, etiam si tu id non agas, consequatur. Natura vero sic se habet, ut quo modo initium nobis rerum omnium ortus noster afferat, sic exitum mors. Ut nihil pertinuit ad nos ante ortum, sic nihil post mortem pertinebit. In quo quid potest esse mali, cum mors nec ad vivos pertineat, nec ad mortuos? Alteri nulli sunt, alteros non attingit.

Quam

Quam qui leviolem faciunt, somni simillimam volunt esse. Quasi vero quisquam ita nonaginta annos velit vivere, ut, cum sexaginta confecerit, reliquos dormiat. Ne fues quidem id velint. Endymion vero, si fabulas audire volumus, nescio quando in Latmo obdormivit, qui est mons Caria. Nondum, opinor, est experrectus. Num igitur eum curare censet, cum Luna labore, a qua consopitus putatur, ut eum dormientem, oscularetur? Quid curet autem, qui ne sentit quidem? Habes somnum imaginem mortis, eamque quotidie induis. Et dubitas, quin sensus in morte nullus sit, cum in ejus simulacro videas esse nullum sensum?

XXXIX. Pellantur ergo ista ineptia pane aniles, ante tempus mori miserum esse. Quod tandem tempus? Naturarum? At ea quidem dedit usuram vitam, tanquam pecunia, nulla praestituta die. Quid est igitur, quod querere, si repetit, cum vult? ea enim conditione acceperas. Idem, si puer parvus occidit, aequo animo ferendum putant: si vero in cumis, ne querendum quidem. Atqui ab hoc acerbius exegit natura, quod dederat. Nondum gustaverat, inquit, vitam suavitatem: hic autem jam sperabat magna, quibus frui coeperat. At id quidem ipsum in ceteris rebus melius putatur, aliquam partem, quam nullam, attingere; cur in vita secus? Quamquam non male ait Callimachus, *multo saepius lacrymasse Priamum, quam Troilum*. Eorum autem, qui exacta aetate moriuntur, fortuna laudatur. Cur? ⁹² Nam, reor, nullis, si

⁹¹ Cur? Nam, reor, nullis si vita longior daretur] Buberius recte statuit legendum esse *Cur? nam, reor, illis* &c. ad fidem unius Ms. suaeque vet. editionis. Sed ne sic quidem haec cum sequentibus bene colligebunt. Quis est enim qui dicit aut haec, aut sequentia? Nihil est enim profecto homini prudentis dulcius; quam, ut cetera auferat, offerat certe senectus. Quis est (inquam) qui haec dicit? si Cicero, suo ipse argumento adferri videretur: nam, cum infirmiter probare non esse miserum ante tempus mori, inepte hic causam senectutis agit, ut quae auferat prudentiam, qua nihil est homini dulcius. Hoc si Cicero dixerit, non potuit non concedere, miserum esse ante senectutem mori. Locus

(ut opinor) vitiosus est; eaque Ciceronis esse verba creduntur, quae potius adolescentis vel auditoris sunt; quocumque hanc dissertationem nosse habuerit. Sic potius credenda Ciceronem scripsisse: *Eorum autem qui exacta aetate moriuntur, fortuna laudatur. M. Cur? A. Nam, reor, illis si vita longior daretur, postea esse jucundior, nihil est enim profecto homini prudentia dulcius; quam, ut cetera auferat, offerat certe senectus. M. Quae vero aetas longa est? Siquis meam conjecturam probaverit, videbit verba, nam, reor, illis, &c. adolescentis esse; rationemque reddere ejus, quod paulo ante dixerat, nempe fortunam laudandam esse eorum, qui exacta aetate moriuntur. Parcus.*

vita longior daretur, posset esse jucundior. Nihil est enim profecto homini prudentia dulcius: quam, ut cetera auferat, offert certe senectus. Quae vero aetas longa est? Aut quid omnino homini longum? Nonne modo pueros ⁹², modo adolescentes, in cursu, a tergo insequens, nec opinantes affecuta est senectus? Sed quia ultra nihil habemus, hoc longum ducimus. Omnia ista, perinde ut cuique data sunt, pro rata parte aut longa aut breviter dicuntur. Apud Hypanim ⁹³ fluvium, qui ab Europae parte in Pontum influit, Aristoteles ait bestiolas quasdam nasci, quae unum diem vivant. Ex his igitur, hora octava quae mortua est, provecta aetate mortua est: quae vero occidente sole, decrepita, eo magis, si etiam solstitiali die. Confer nostram longissimam aetatem cum aeternitate, in eadem propemodum brevitate, qua illa bestiola, reperiemur.

XL. Contemnamus igitur omnes ineptias: (quod enim levius huic levitati nomen imponam?) totamque vim bene vivendi in animi robore ac magnitudine, & in omnium rerum humanarum contemptione ac despicientia, & in omni virtute ponamus. Nam nunc quidem cogitationibus molestissimis effoeminamur, ut, si ante mors advenit quam Chaldaeorum promissa consecuti sumus, spoliati magnis quibusdam bonis, illusi, destitutique videamur. Quod si expectando & desiderando pendemus animis, cruciamur, angimur: pro dii immortales! quam iter illud jucundum esse debet, quo confecto, nulla reliqua cura, nulla sollicitudo futura sit! Quam me delectat Theramenes! quam elato animo est! Etsi enim stemus, cum legimus, tamen non miserabiliter vir clarus emoritur. Qui cum coniectus in carcerem triginta iustu tyrannorum, venenum ut sitiens obduxisset, reliquum sic e poculo eiecit, ut id resonaret; quo sonitu reddito, aridens, *Propino*, inquit, *hoc pulchro Critia*, qui in eum fuerat terribissimus. Graeci enim in conviviis solent nominare, cui poculum tradituri sint. Lit

⁹² Modo pueros] Vult Bentejus hos esse versiculos,

Modo pueros, modo adolescentes, in cursu a tergo insequens, Nec opinantes affecuta est...

⁹³ Apud Hypanim ... Aristoteles ait] Eius sunt verba lib. V. Hist. Anim. cap. 19. quae tantum non exscripsit Plinius H. N. lib. XI. cap. 36. *Drevisus*.

fit vir egregius extremo spiritu, cum jam præcordiis conceptam mortem contineret: vereque ei, qui venenum præbuerat⁹⁴, mortem est eam auguratus, quæ brevi consecuta est. Quis hanc animi maximi æquitatem in ipsa morte laudaret, si mortem malum iudicaret? Vadit in eundem carcerem, atque in eundem paucis post annis scyphum Socrates, eodem scelere iudicum, quo tyrannorum, Theramenes. Quæ est igitur ejus oratio, qua facit eum Plato usum apud iudices, jam morte multatum?

XLI. Magna me, inquit, spes tenet, Iudices, bene mihi e venire, quod mittar ad mortem. Neesse est enim, sit alterum de duobus: ut aut sensus omnino omnes mors auferat, aut in alium quendam locum ex his locis morte migratur. Quamobrem, siuo sensus extinguitur, morsque⁹⁵ ei somno similis est, qui nonnunquam, etiam sine visis somniorum, placatissimam quietem affert: dii boni! quid lucri est emori? aut quam multi dies reperiri possunt, qui tali nocti anteponantur, cui similis futura est perpetuuras omnis consequentis temporis? quis me beatior? Sin vera sunt, quæ dicuntur, migrationem esse mortem in eas oras,

⁹⁴ Qui venenum præbuerat] Eleganter J. M. Bruti notam hic legisse non poterit. ⁹⁵ Cui venenum, inquit, præbuerat, habet Gryllii liber: quæ mihi germana lectio, atque eadem clarissima videtur: nam verbum præbuerat, cum ad Critiam referendum sit, cujus fuerat sententia Theramenes damnatus, haud satis apte quadrare videtur. Est enim præbere, ejus qui manu tradit & porrigit; non ejus, qui aliquid præbendum alteri dat. Est autem non ignoro verbum præbere non tenere apud classicios auctores inveniri; non video tamen, cum minime analogiz ratio repugnet, & sit verbi compositio haud inveniunda, cur non debeat curvis, optimo exemplari & verissimò suffragante, probari. Certe ne cui mea fides suspensa sit, locum viris doctissimis ostendi; de quorum sententia ita mihi esse edendum existimavi. Hæc eruditus ille vir. Accedunt ferè Pall. tert. quart. Reg. & Elienf. prim. in illis enim est qui venenum præbuerat. Ignota tamen aliis auctoribus non est præbendi vox. Apulejus Metamorph. X. pag. 334. Simul, quod et præberim, commemorat. Hic-

ronynus Epist. XXII. pag. 142. Aliæ vero ferilitatem præbunt, & necdum sati hominis homicidium faciunt. Ac Epist. LXV. pag. 485. Nec venena jam timebo, cum antidotum præbiero. Haud sane Romanis est aliud verbum mere Latium, quo Græcorum περιποιεω exprimentur. Idem.

⁹⁵ Si mors ei somno similis est, qui placatissimam quietem affert: dii boni, quid lucri est emori? Aut quam multi dies reperiri possunt, qui tali nocti anteponantur, cui similis futura est perpetuuras omnis consequentis temporis? Quis me beatior?] Impedita sane oratio; adde quoque, scabra & aspera. Cui nocti, ait, similis futura est perpetuuras omnis consequentis temporis. Atqui illud non pro concessio sumendum erat, sed probatione indigebat. Illud deinde, quam ex abrupto, Quis me beatior? Non agnosco Ciceronem ita temere & intempestive exclamantem. Legge vero, & distingue, me fidejussore: Quam multi dies reperiri possunt, qui tali nocti anteponantur? Cui si i similis futura est perpetuuras omnis consequentis temporis, & esset vultu hilari atque Tom. II.

quas, qui e vita excefferunt, incolunt: id multo jam beatius est, te, cum ab iis, qui se iudicum numero haberi volunt, evaseris, ad eos venire, qui vere iudices appellantur, Minoem, Rhadamantbun, Æacum, Triplolemum: convenireque eos, qui iusto & cum fide vixerint. Hæc peregrinatio mediocri vobis videri potest? Ut vero colloqui cum Orpbeo, Musæo, Homero, Hesiodo liceat, quanti randem æstimatis? Equidem sæpe emori, si fieri posset, vellem, ut ea, quæ dico, mihi liceret invenire. Quanta delectatione autem afficerer, cum Palamedem, cum Ajaxem, cum alios, iudicio iniquorum circumventos, convenirem? Tentarem etiam summi regis, qui maximas copias duxit ad Trojam, & Ulyssis, Sisyphique prudentiam: nec ob eam rem, cum hæc exquirem, sicut hic faciebam, capite damnarer. Ne vos quidem, Iudices, ii, qui me absolvistis, mortem immeritis. Nec enim cuiquam bono mali quidquam evenire potest, nec vivo, nec mortuo; nec unquam ejus res a diis immortalibus negligenter. Nec mihi ipsi hoc accidit fortuito. Nec vero ego iis, a quibus accusatus, aut a quibus condemnatus sum, habeo quod succensam, nisi quod mihi nocere se crediderunt. Et hæc quidem hoc modo: nihil autem melius extremo. Sed tempus est, inquit, jam hinc abire me, ut moriar; vos, ut vitam agaris. Utrum autem sit melius, dii immortales sciunt: hominem quidem scire arbitror neminem.

XLII. Næ ego haud paulo hunc animum malim, quam eorum omnium fortunatus, qui de hoc judicaverunt. Et si, quod præter deos negat scire quemquam, id scit ipse, utrum melius sit. Nam dixit ante. Sed suum illud, nihil ut affirmet, tenet ad extremum. Nos autem teneamus, ut nihil censeamus esse malum, quod sit a natura datum omnibus: intelligamusque, si mors malum sit, esse sempiternum malum. Nam vitæ miseræ mors finis esse videtur: mortis, si est miseræ, finis esse nullus potest. Sed quid ego Socratem, aut Theramem, præstantes viros virtutis & sapientiæ gloria, commemoro, cum Lacedæmonius quidam, cujus ne nomen quidem proditum est, mortem tantopere contempserit, ut, cum ad eam duceretur, damnatus ab Ephoris, & esset vultu hilari atque

lato, dixissetque ei quidam inimicus, *Contemnisme leges Lycurgi? responderit, Ego vero illi maximam gratiam habeo, qui me ea pena multaverit, quam sine muratione & sine versura possem dissolvere.* O virum Sparta dignum! ut mihi quidem, qui tam magno animo fuerit, innocens damnatus esse videatur.

Tales innumerabiles nostra civitas tulit. Sed quid duces & principes nominem, cum legiones scribat Cato saepe alacres in eum locum profectas, unde redituras se non arbitrentur? Pari animo Lacedaemonii in Thermopylis occiderunt, in quos Simonides:

Die hospes Sparta, nos te hic vidisse jacentes,

Dum sanctis patriae legibus obsequimur.

Quid ille ⁹⁶ dux Leonidas dicit? *Pergere animo forri, Lacedaemonii: hodie apud inferos fortasse cenabimus.* Fuit haec ⁹⁷ gens fortis, dum Lycurgi leges vigeant. E quibus unus, cum Perse hostis in colloquio dixisset glorians, solem praeculo multitudinem & sagittarum non videbitis: *In umbra, inquit, igitur pugnabimus.* Viros commemoro. Qualis tandem Lacana? quae cum filium in praeculum misisset, & interfectum audisset, *Idcirco, inquit, genueram, ut esset qui pro patriae mortem non dubitaret occumbere.*

XLIII. Esto: fortes & duri Spartiatae: magnam habet vim republicae disciplina. Quid? Cyrenaeum Theodorum, philosophum non ignobilem, nonne miramur? cui cum Lyfimachus rex crucem minaretur, *Istis, quae, inquit, ista horribilia minitare purpuratis tuis: Theodori quidem nihil interest, humine, an sublime purescar.* Cujus hoc dicto admoeror, ut aliquid etiam de humatione & sepultura dicendum existimem: rem non

⁹⁶ Quid ille dux Leonidas? Vereor nemendum sit: nam manu scripti codices Leonidas non habent, sed pro illa vocem parum sinceram: & per se recepta verba, non parum mihi suspecta sunt. *Viliorius.* Sana omnia, si legas, *Quid ille dux:* De prandio, ait, surgite animo forri, Lacedaemonii. Hodie apud inferos &c. *Buberius.* Vide Gul. Canterum, *Nov. Lell. VI. 12.* & *Nic. Fabrum;* ad Seneca Suavor. II.

⁹⁷ Fuit haec gens fortis, dum Lycurgi leges vigeant? Omnino non videtur haec phrasin in loco esse proprio ac suo. Forfan irrepsit in contextum e margine, ubi fuerat explicando alteri Simonidis versus collocata. Quod si non ejicitur prorsus, rejiciatur certe ad calcem hujus capituli. Satis belle stabit ante haec verba: *Esto, fortes & duri Spartiatae.* *Buberius.*

non difficilem, iis praesertim cognitis, quae de nihil sentiendo paulo ante dicta sunt.

De qua Socrates quidem quid senserit, apparet in eo libro, in quo moritur: de quo jam tam multa diximus. Cum enim de immortalitate animorum disputavisset, & jam moriendi tempus urgeret, rogatus a Critone, quemadmodum sepeliri vellet, *Multam vero, inquit, operam, amici, frustra consumpsi. Critoni enim nostro non persuasi me hinc avolaturum, nec quidquam mei relicturum. Veruntamen, Crito, si me affe- qui poteris, aut sicubi nactus eris, ut tibi videbitur, sepelire. Sed, mihi crede, nemo me vestrum, cum hinc excessero, consequetur.* Praclare id quidem, qui & amico permiserit, & se ostenderit de hoc toto genere nihil laborare. Durior Diogenes, & id quidem sentiens, sed, ut Cynicus, asperius, pro- jici se jussit inhumatum. Tum amici, *Volucrisne & feris?* Minime vero, inquit: sed bacillum propter me, quo abigam, ponitote. *Qui poteris? illi: non enim senties.* Quid igitur mihi ferarum laniatus oberit, nihil sentienti? Praclare Anaxagoras: qui cum Lamplaci moreretur, quarentibus amici, vellentne Clazomenas in patriam, si quid ei accidisset, auferri: *Nihil necesse est, inquit, undique enim ad inferos tantundem via est.* Totaque de ratione humationis unum tenendum est: ad corpus illam pertinere, sive occiderit animus, sive vigeat. In corpore autem perspicuum est, vel extincto animo, vel elapso, nullum residere sensum.

XLIV. Sed plena errorum sunt omnia. Trahit Hectorem, ad currum religatum, Achilles: lacerari eum & sentire, credo, putat. Ergo hic ulciscitur, ut quidem sibi videtur. At illa sicut acerbissimam rem moeret:

Vidi, videre quod me passa exgerime,

Hectorem quadrijugo curru rapiarier.

Quem Hectorem? aut quamdiu ille erit Hector? Melius Accius, & aliquando sapiens Achilles,

Immo enimvero corpus Priamo reddidi, Hectorem abstuli.

Non igitur Hectora traxisti, sed corpus, quod fuerat Hectoris. Ecce alius exoritur e terra, qui matrem dormire non finat.

Mater ⁹⁸, *re appello, quæ curam somno suspensam levas,*
Neque te mei miseret: surge, & sepeli natum.

Hæc cum pressis ⁹⁹ & flebilibus modis, qui totis theatris moestitiam inferant, concinuntur; difficile est, non eos, qui inhumati sunt, miseros judicare.

Prius quam fore, volucresque...
 Metuit, ne laceratis membris minus bene utatur: ne combustis, non extimescit.

Heu reliquias semiaffi regis, denudatis offibus,
Per terram sanie delibutas fade diræxarier.

Non intelligo, quid metuat, cum tam bonos septenarios fundat ad tibiam: Tenendum est igitur, nihil curandum esse post mortem, cum multi inimicos etiam mortuos poeniantur. Execratur luculentis sanie versibus apud Ennium Thyestes, primum ut naufragio pereat Atreus. Durum hoc sane: talis enim interitus non est sine gravi sensu. Illa inania,

Ipse summis faxis fixus asperis, exciseratus,
Latere pendens, saxa spargens rabo, sanie, & sanguine atro.

Non ipsa saxa magis sensu omni vacabunt, quam ille, latere pendens, cui se cruciatum censeret optare. Quam essent dura, si sentiret! Nulla sine sensu sunt. Illud vero perquam inane:
Neque sepulcrum, quo recipiat, habeat, portum corporis:
Ubi, remissa humana vita, corpus requiescat malis.

Vides quanto hæc in errore versentur. Portum esse corporis,

cap. 27.

⁹⁹ Pressis] Id est, lentis, quales numeris trilibus & querulis affectibus congruunt. Cic. de Nat. Deor. II. 59. *Sonor vocis distillat, & pressor.* De Orat. III. 22. *Pressor, aequabiliter, & lentior loqui.* Tit. Livius, XXVIII. 14. *Pressor pale incedere, id est, lento.* Ovidius Met. III. 17.

Sublequitur, pressoque legit vestigia passu Vellejus Paterculius, II. 129. Causas pressius audit. Id est, parentius. *Bubuvius*

¹ *Cum mali inimicos*] Id est, Quamvis multi &c. Hunc usum voculæ cum non omni-

serere, qui de particularum vi & usu scripserunt. *Anonymous.*
² *Quam essent dura, si sentiret, nulla sine sensu.*] Frigida sane exclamatio, neque ex genio Ciceronis. Codices tui præferunt, *sensirent.* Editiones autem præter tuam omnes, *sine sensu sunt.* Fatendum quidem plerisque codices non agnoscerent illud sunt: sed facile absorberi potuit syllaba præcedente. Quanto igitur concinnius & rotundius exhibi, si sic legas ex conjectura: *Quæ, ut essent dura: si sentirent, nulla sine sensu sunt.* Equidem vix crederem, aliter ab auctore profectum esse. *Beni.*

& requiescere in sepulcro putat mortuum. Magna culpa Pelopis, qui non erudierit filium, nec docuerit, quatenus esset quidque curandum.

XLV. Sed quid singulorum opiniones animadvertam, nationum varios errores perspicere cum liceat? Condiunt Ægyptii mortuos, & eos domi servant. Persæ etiam cera circumlitos condunt, ut quam maxime permaneant diuturna corpora. Magorum mos est, non humare corpora suorum, nisi a feris sint ante laniata. In Hyrcania plebs publicos alit canes: optimates, domesticos. Nobile autem genus canum illud scimus esse. Sed pro sua quisque facultate parat, a quibus lanietur: eamque optimam illi esse censent sepulturam. Permutata alia colligit Chrysippus, ut est in omni historia curiosus. Sed ita tetra sunt quædam, ut ea fugiat & reformidet oratio.

Totus igitur hic locus est contemnendus in nobis, non negligendus in nostris: ita tamen, ut mortuorum corpora nihil sentire vivi sentiamus. Quantum autem consuetudini famæque dandum sit, id curent vivi, sed ita, ut intelligant, nihil ad mortuos pertinere. Sed profecto mors tum æquissimo animo oppatitur, cum suis se laudibus vita occidens consolari potest. Nemo parum diu vixit, qui virtutis perfectæ profecto functus est munere. Multa tibi mihi ipsi ad mortem tempestiva fuerunt: quæ utinam potuissem obire! Nihil enim jam acquirebatur:

cumu-

³ *In Hyrcania plebs publicos alit canes.*] Mirum profecto, quod pro publicis verbo utrarumque præstantiores codices præferant *suppliciter.* Nimirum auctor scripserat, *publice alit canes:* inde librariorum hallucinatio. *Publice alit,* est publica cura atque impensa. Sic notat alibi in Verrinis, *publice sumptui esse, publice redimere.* Pro Roscio Amerino c. xi. *Anseribus cibaria publice locantur, & casus aluntur in Capitolio.* Suetonius Aug. XII. *Tamulo publice exvulto: & Vitell. x. Epula ubique publice prebit.* Ita alii sap. *Idem.*

⁴ *Multa mihi ipsi ad mortem tempestiva fuerunt, quæ utinam potuissem obire.*] In Mss. quantum constat, omnibus est *quæ utinam.* Nos vero *quæ,* ex conjectura, cum certissimum videretur, recipere nulli dubitavimus; pronomen enim ad mortem dubio procul est referendum. *Davivius. Tempestiva ad morien-*

dum, sunt opportunitates moriendi, idonea ad relinquendam vitam tempora, occasiones, quibus se dolere desinisse. *Obire locum; tempus, & similia,* observante Gifanio, *occurrere ad confuturum;* non desisse, non desiderari. Cicero, pro Mil. 10. *Clodius, in qua rebus est, ut concionem turbulentam, in qua eius favor desideratus est, que illo die habitus est, relinqueret: quam, nisi obire facinoris locum dicit, & illud munus solvere se obire...* De Amic. 2. *Qui diligentissime semper illud non meminerat Davivius, quando edebat, quem utinam, ubi omnes, ipsomet faciente, codices habent, que utinam.* Hæc quidem phrasæ, *obire mortem, obire tempestiva ad moriendum,* eodem recidunt. Hoc tantum discrepant, quod altera sit vulgariissima; altera minus trita; sed Latina nihilominus & Ciceroniana. *Anonymous.*

cumulata erant officia vitæ: a cum fortuna bella restabant. Quare, si ipsa ratio minus perficiet, ut mortem negligere possimus: at vita acta perficiat, ut satis superque vixisse videamur. Quanquam enim sensus abierit, b tamen summis & propriis bonis & laudis, & gloriæ, quamvis non sentiant c, mortui non carent. Etsi enim nihil in se habeat gloria, cur expetatur, tamen virtutem tanquam umbra sequitur. Verum multitudinis iudicium de bonis, si quando est, magis laudandum est, quam illi ob eam rem beati.

XLVI. Non possum autem dicere, quoquo modo hoc accipiatur, Lycurgum, Solonem, legum & publicæ disciplinæ carere gloria: Themistoclem, Epaminondam, bellicæ virtutis. Ante enim Salaminam ipsam Neptunus obruet, quam Salaminii tropæi memoriæ priusque Bœotia Leuctra tollentur, quam pugna Leuctricæ gloria. Multo autem tardius fama deferet Curium, Fabricium, Calatinum, duos Scipiones, duos Africanos, Maximum, Marcellum, Paulum, Catonem, Lælium, innumerabiles alios. Quorum similitudinem aliquam qui arripuerit, non eam fama populari, sed vera bonorum laude metiens, fidenti animo, si ita res feret, gradietur ad mortem; in qua aut summum bonum, aut nullum malum esse cognovimus. Secundis vero suis rebus volet etiam mori: non enim tam cumulus bonorum jucundus esse potest, quam molesta decessio.

Hanc sententiam significare videtur Laconis illa vox, qui, cum Rhodius Diagoras, Olympionices nobilis, uno die duos suos filios victores Olympiæ vidisset, accessit ad fenem, & gratulatus, *Morere, Diagora, inquit, non enim s in calum ad-*

a Lamb. cum fortuna

b Idem. tamen suis & propriis

c Quamvis non sentiant] Hæc cum Cl. Bentlejo reor delenda: nihil enim nisi vana sunt.

d Non enim in calum adfensurus es] Corrigitur aliquis volebat, nunc enim. At enim cum Cicerone consentit Plutarchus, in vita Pelopid. Deinde existimabatur Græci, hominem, cui hæc contigerat, in summo gradu felicitatis esse; ad quem pervenire mortali liceat; nihil ultra esse quod expeteret, nisi

scen-
doorum culmen, in quod vivus non poterat evehi. Quocirca dicebat olim pugili victori Pindarus, Isthm. V. 18. Ne opta Jupiter ferri, omnia habes. Mâ pârâs zêk, γεινδus. Πλὴν δ' ἔσος. Nisi forte ambis Jupiter fieri, habes omnia que possis expetere. Baberius. Quanta fuerit apud Græcos Olympiæ vicloriæ laus & gloria, docetis Pindarus O. lym. III. 77. Plozo de Rep. V. Athenensium VI. & X. Artemidorus II. & V. de Vitiis, Suetonium, reliquosque memorem Davijus.

scensurus es. Magna hæc & nimium fortasse Græci putant, vel tum potius putabant, isque, qui hoc Diagora dixit, permagnum existimans, tres Olympionicas una e domo prodire, cunctari illum diutius in vita, fortunæ objectum, inutile putabat ipsi.

Ego autem tibi quidem quod satis esset, paucis verbis, ut mihi videbar, responderam. Concesseras enim, nullo in malo mortuos esse: sed ob eam causam contendere, ut plura dicerem, quod in desiderio & luctu hæc est consolatio maxima. Nostrum enim & nostra causa susceptum dolorem modice ferre debemus, ne & nosmetipsos amare videamur. Illa suspicio intolerabili dolore cruciat, si opinamur eos, quibus orbatu sumus, esse cum aliquo sensu in iis malis, quibus vulgo opinantur. Hanc excutere opinionem mihi met volui radicitus; eoque fui fortasse longior.

XLVII. AUD. Tu longior? Non mihi quidem. Prior enim pars orationis tuæ faciebat, ut mori cuperem: posterior, ut modo non nollem, modo non laborarem. Omni autem oratione illud certe perfectum est, ut mortem non ducerem in malis. MAR. Num igitur etiam rhetorum epilogum desideramus? An jam hanc artem plane relinquimus? AUD. Tu vero istam ne reliqueris, quam semper ornasti: & quidem jure. Illa enim te, verum si loqui volumus, ornaverat. Sed quinam est iste epilogus? Aveo enim audire, quidquid est.

MAR. Deorum immortalium iudicia solent in scholis proferre de morte, nec vero ea fingere ipsi, sed Herodoto auctore, aliisque pluribus. Primum Argiæ sacerdotis Cleobis & Biton filii prædicantur. Nota fabula est. Cum enim illam ad solemne & statum sacrificium curru vehi jus esset, satis longe ab oppido ad sanum, morarenturque iumenta: tunc juvenes ii, quos modo nominavi, veste posita corpora oleo perunxerunt: ad jugum accesserunt. Ita sacerdos advecta in sanum, cum currus esset ductus a filiis, precata a dea dicitur, ut illis præmium daret pro pietate, quod maximum homini dari posset.

7 Cleobis, & Biton] Vide Herodotum. I. 31.

posset a deo: post epulatos cum matre adolescentes, somno se dedisse, mane inventos esse mortuos.

Simili precatione Trophonius & Agamedes usi dicuntur: qui, cum Apollini Delphis templam exaedificavissent; venerantes deum, petierunt mercedem non parvam quidem operis & laboris sui, nihil certi, sed quod esset optimum homini. Quibus Apollo se id daturum ostendit post ejus diei diem tertium: qui ut illuxit, mortui sunt reperti. Judicavisse deum dicunt, & eum quidem deum, cui reliqui dii concessissent, ut prater ceteros divinaret.

XLVIII. Affertur etiam de Sileno fabella quaedam: qui cum a Mida captus esset, hoc ei muneris pro sua missione dedisse scribitur; docuisse regem; non nasci homini longe optimum esse; proximum autem, quamprimum mori. Qua est sententia in Ctesiphonte usus Euripides:

Nam nos decebat caetu celebrantes domum

Lugere, ubi esset aliquis in lucem editus,

Humanae vitae varia reputantes mala:

At, qui labores morte finisset graves,

Hunc omnes amicos laude & herida exsequi.

Simile quiddam est in consolatione Crantoris: ait enim Terinzium quandam Elysium, cum graviter filii mortem morderet, venisse in Psychomantium, quarentem quae fuisset tantae calamitatis causa: huic in tabellis tres hujusmodi verficulos datos:

Ignaris homines in vita mentibus errant:

Eurhy-

8 Trophonius & Agamedes] Hanc historiam modo plane diverso tradit Pausanias l. IX. cap. 40. At cum nostro facit Hesychius in Axiuchi. Et hos quidem Midos, & Trophonium in Axiuchi Apollinis Delphici templo posuisse testatur Homerus Hymn. in Apoll. vers. 296. & Stephanus in Anagor. Davisus.

9 De Sileno fabella quaedam] Eadem ex Aristotele narrat Plutarch. Conf. ad Apoll. qui pariter ac Athenaeus lib. II. alique, cum nostro Silenum facit Mida: captivum. At Xenophontis de Exped. lib. I. Satyrus nominatur. Non raro quidem Silenos & Satyros confundunt Auctores: est tamen inter eos di-

scrimen, qua de re videtur licet If. Casanborigum de Sat. Poet. lib. I. cap. 2. pag. 53. & IX. cap. 40. Jac. Perizonium ad Eliam lib. III. cap. 18. Davisus.

10 Nam nos decebat] Lego: Nam nos decebat, caetu celebrantes domum, &c. Baberius.

11 In consolatione Crantoris.] Erat libelli inscriptio; De Luctu. Acad. Quaest. II. 44. Illeg. in d. Diog. Laert. IV. 27. Idem.

12 Ignaris homines... iphique tibique] Graeci verius, ut & historia quam modo retulit Tullius, extant apud Plutarchum Conf. ad Apoll. Davisus.

audire Eurhynous potitur fatorum munere, leto. Sic fuit urilius finiri iphique, ribique.

His & talibus auctoribus usi confirmant, causam rebus a diis immortalibus judicatam. Alcidas quidam, rhetor antiquus, in primis nobilis, scripsit etiam laudationem mortis, quae constat ex enumeratione humanorum malorum: cui rationes ea, quae exquisitius a philosophis colliguntur, defuerunt, ubertas orationis non defuit. Clarae vero mortes pro patria appetitae, non solum gloriosae rhetoribus, sed etiam beatae videri solent. Repetunt ab Erechtheo, cujus etiam filia Cupide mortem expetiverunt pro vita civium; Codrum, qui se in medios immisit hostes, veste famulari, ne posset agnosci, si esset ornatu regio, quod oraculum erat datum, si rex interfectus esset, victrices Athenas fore. Menoecus non pratermittitur: qui oraculo edito largitus est patriae suum sanguinem. Iphigenia Aulide duci se immolandum jubet, ut hostium sanguis eliciatur suo.

XLIX. Veniunt inde ad propiora. Harmodius in ore, & Aristogiton, Lacedaemonius Leonidas, Thebanus Epaminondas vident. Nostros vero non norunt: quos enumerare longum est: ita sunt multi, quibus videmus optabiles mortes fuisse cum gloria. Quae cum ita sint, magna tamen eloquentia est utendum, atque ita velut superiore loco concionandum, ut homines mortem vel optare incipiant, vel certe timere desistant. Nam si supremus ille dies non extinctionem, sed commutationem affert loci, quid optabilius? Sin autem perimit

Tom. II.

Y y

13 Alcidas quidam] Huic rhetorem Plat. in Phaedra, appellabat Palamedem, quod, ut ille, in utranque partem discederet. Baberius.

14 Repetunt ab Erechtheo... Codrum, &c.] I. de Orat. 20. Cum repeteret usque a Coraeco &c. I. de Divinat. 1. Ut ab ultimis auctoritatem repetam &c. II. de Invent. 2. Ac veteres quidem scriptores artis usque a principe illo atque inventore Titha repetitis &c. Itaque dicitur repetere qui vetera atque obliterata commemorat, quod faciebant rhetores illi, de quibus agitur, qui claras mortes pro patria appetitis commemorabant, usque ad E-

rechtheo exortis: atque ex illa antiquitate repetebant Codrum, &c. Anon.

15 Cupide mortem expetiverunt.] Quia res non intra votum stetit, & mortem non expetiverunt solum, sed etiam oppetiverunt. Beutlejus, assentiente Daviso, ultimum hoc verbum illi alteri substituebat. Aliter mihi videtur. Conspirat scilicet cupide melius cum verbo expetiverunt. Neque fuit necesse verbo proprio id exprimere, quod ex tota loci serie satis intelligitur, Erechthei filias mortem obisse: neque voluit Cicero de morte illarum, sed de alacritate moriendi admonere. Baberius.

ac delet omnino, quid melius quam in mediis vitæ laboribus obdormiscere, & ita conniventem somno confopiri sempiterno? Quod si fiat, melior Ennii quam Solonis oratio. Hic enim noster,

Nemo me lacrymis decoret, inquit, nec funera fletu

Faxit.

At vero sapiens ille,

Mors mea ne caveat lacrymis: linquamus amicis

Mœrorem, ut celebrent funera cum gemitu.

Nos vero, si quid tale acciderit, ut a deo denuntiatur videatur, ut excamus e vita, læti & agentes gratias pareamus, emittique nos e custodia & levari vinculis arbitremur, ut aut in æternam & plane in nostram domum remigremus, aut omni sensu molestiaque careamus. Sin autem nihil denuntiabitur, eo tamen simus animo, ut horribilem illum diem aliis, nobis faustum putemus, nihilque in malis ducamus, quod sit vel a diis immortalibus, vel a natura parente omnium constitutum. Non enim temere nec fortuito fati & creati sumus, sed profecto fuit quædam vis, quæ generi consuleret humano: nec id gigneret, aut aleret, quod, cum exantlavisset omnes labores, tum incideret in mortis malum sempiternum. Portum potius paratum nobis & perfugium putemus: quo utinam velis passis perveni liceat! Sin reflantibus ventis rejiciemur, tamen eodem paulo tardius referamur necesse est. Quod autem omnibus necesse est, idne miserum esse uni potest?

Habes epilogum, ne quid prætermisissum aut relictum putet. AUD. Ego vero. Et quidem fecit etiam iste me epilogus firmiorem. MAR. Optime, inquam. Sed nunc quidem valitudini tribuamus aliquid. Cras autem, & quot dies erimus in Tusculano, agamus hæc, & ea potissimum, quæ levationem habeant ægritudinum, formidinum, cupiditatum: qui omni e philosophia est fructus uberrimus.

TU.

TUSCULANARUM QUÆSTIONUM

LIBER SECUNDUS.

De tolerando dolore.

ARGUMENTUM.

Post cohortationem ad philosophiam diligenter colendam, Latiniisque illustrandam literis, cap. 1-3, sermo in Tusculano de dolore institutus exponitur. Is inducitur ab exordio de philosophiæ laudibus, cap. 4-5. Et duobus tanquam capitibus continetur; quorum primum est, Sitne summum malum dolor: alterum, Si non summum, annon malum certe. Et primum quidem breviter hoc uno argumento refellitur, quod dedecus & turpitudine majus profecto sit dolore malum, cap. 5. In altero autem reliqua consumitur oratio. Et esse quidem magnam hic multorum imbecillitatem docet. Aristippum enim Socraticum non dubitasse dolorem summum malum dicere, quem Epicurus securus sit. Hieronymum autem Rhodium, summum bonum posuisse in vacuitate a dolore. Ceteros præter Zenonem, Aristonem, & Pyrrbonem, malum putasse. Poetas quoque ab hac opinione non abesse, quod inducant summos homines in acutis doloribus non viriliter lamentantes: cap. 6. 10. Jam rationes, quibus in frangendis his opinionibus utantur Stoici, contortulas esse, decipere magis volentium, aut oprantium, quam docentium: verbi causa, nihil esse malum, quod non sit turpe, atque vitiosum: neque enim id ignorare quemquam; sed doleamus, necne, nihil interesse, hoc docendum esse: cap. 11. 12. Melius & verius hoc esse: omnia, quæ natura aspernetur, in malis esse; quæ adsciscat, in bonis. Quo posito, tamen honestum & rectum ita excellere, ut omnia corporis & fortune bona ad id minuta videantur, nec ullum malum

Y y 2

cum